

APOLLONIUS RHODIUS
(ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΡΟΔΙΟΣ)

ARGONAUTICAE

(STUDIUM INTRODUCTIVUM, COMMENTARII,
NOTE, TEXT BILINGVUS, INDEX)

*Această carte a apărut prin bunăvoința Ambasadei Greciei la București, reprezentată de domnul ambasador **Georgios Poukamissas** și de domnul consul **Nikolaos Karalekas**, cărora le aducem infinită recunoștință.*

Maria-Luiza Dumitru Oancea

APOLLONIUS RHODIUS
(ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΡΟΔΙΟΣ)

ARGONAUTICELE

(STUDIU INTRODUCTIV, COMENTARII,
NOTE, TEXT BILINGV INDEX)

HELLENIC REPUBLIC
EMBASSY OF GREECE

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2013

Mamei mele

SUMAR

ARGUMENT	11
1. APOLLONIUS RHODIUS. VIAȚA ȘI OPERA	15
1.1. <i>Biografia și datarea aproximativă a publicării epopeii Argonauticelor</i>	15
1.2. <i>Ipoteze privind data aproximativă a publicării Argonauticelor</i>	20
1.3. <i>Alte opere atribuite lui Apollonius din Rhodos</i>	21
1.4. <i>Un conflict între maestru și discipol?</i>	22
2. ARGONAUTICELE	26
2. a. <i>Tradiția manuscrisă. Pledoarie pro domo</i>	26
2. b. <i>Edițiile, comentariile și manuscrisele textului apollonian din antichitate și până în perioada medievală</i>	28
2. b.1. <i>Manuscrisele antice ale textului apollonian</i>	28
2. b.2. <i>Edițiile stabilite de filologi și preluate de compilatori</i>	29
2. b.3. <i>Cele trei manuscrise medievale ale textului apollonian (w, k, m) potrivit primei clasificări a lui H. Fränkel</i>	30
2. b.4. <i>Edițiile „contaminate”</i>	34
2. b.5. <i>Copiile datorate lui Demétrios Móschos</i>	34
2. b.6. <i>O nouă clasificare a manuscriselor propusă de H. Fränkel</i> ...	35
2. b.7. <i>Edițiile tributare școlii lui Maximus Planudes</i>	36
2. b.8. <i>Legătura dintre Protocretensis și grupul planudean</i>	37
2. b.9. <i>Lecțiunile păstrate de Demétrios Móschos</i>	38
2. c. <i>„Argonautică” ante Argonautică</i>	39
2. c.1. <i>Prehomerica</i>	39
2. c.2. <i>Hesiodica</i>	41
2. c.3. <i>Naupáctia</i>	42
2. c.4. <i>Korinthiacă</i>	43
2. c.5. <i>Motivul morții regelui Pelías în literatura greacă</i>	45

2.c.6. <i>Versiunea pindarică</i>	47
2.c.7. <i>Literatura greacă a secolelor V-IV î.H</i>	48
2.c.8. <i>Importanța legendei argonauților pentru logografi și istorici</i>	50
2.c.9. <i>Valorificarea motivului expediției argonauților în literatura greacă pre-apolloniană și în cea contemporană lui Apollonius</i>	50
2.c.10. <i>Reprezentări plastice ale mitului argonauților în perioada arhaică</i>	52
2.d. <i>Compoziția Argonauticelor (structură; limbă și stil)</i>	53
2.e. <i>Argonauticele, umanizare a mărcilor eposului și dramaturgiei</i>	57
2.f. <i>Arta discursului în Argonauticele lui Apollonius Rhodius</i>	83
2.f.1. <i>Discursurile profetice</i>	86
2.f.2. <i>Discursuri eroice</i>	89
2.f.3. <i>Discursul divin</i>	93
2.f.4. <i>Discursul erotic</i>	97
2.f.5. <i>Discursul de ospitalitate</i>	101
2.f.6. <i>Concluzii</i>	119
2.g. <i>Homer și arta comparației apolloniene. Breviar</i>	123
2.e. <i>Încheiere</i>	131
3. <i>CAPITULA EXCERPTA, însoțite de prezentarea comentată a cânturilor și de note</i>	135
3.1. <i>Cântul I</i>	136
3.1.1. <i>Preambul</i>	136
3.1.2. <i>Cine erau argonauții (I, vv. 1-22; 228-255)</i>	141
3.1.3. <i>Iáson și argonauții ajung în insula Lemnos (I, vv. 605-914)</i>	146
3.1.4. <i>Argonauții sunt găzduiți de regele Kýzicos; Iáson își ucide gazda din imprudență (I, vv. 947-1069)</i>	163
3.2. <i>Cântul al II-lea</i>	171
3.2.1. <i>Preambul</i>	171

3.2.2. <i>Argonauții ajung la profetul Phineú; proorocirile acestuia cu privire la expediția lor</i> (II, vv. 178-497)	179
3.2.3. <i>Trecerea argonauților printre stâncile Symplegáde</i> (II, vv. 549-618)	197
3.2.4. <i>Argonauții ajung în insula lui Ares, Aretiás</i> (II, vv. 1046-1089)	203
3.2.5. <i>Întâlnirea lui Iáson și a argonauților cu fiii lui Phríxos pe insula lui Ares, Aretiás</i> (II, vv. 1093-1167)	206
3.3. <i>Cântul al III-lea</i>	212
3.3.1. <i>Preambul</i>	
3.3.2. <i>Hera și Athena în vizită la Aphrodita; Eros o săgetează pe Medeea pentru a se îndrăgosti de Iáson</i> (III, vv. 1-166; 275-298)	219
3.3.3. <i>Iáson, însoțit de fiii lui Phríxos, ajunge la palatul regelui Aiétes</i> (III, vv. 299-421)... ..	230
3.3.4. <i>Tribulațiile erotice ale Medeei</i> (III, vv. 770-821)	239
3.3.5. <i>Medeea culege irul magic</i> (III, vv. 828-886)	243
3.3.6. <i>Medeea îi dăruiește lui Iáson irul magic</i> (III, vv. 948-1101)	248
3.4. <i>Cântul al IV-lea</i>	259
3.4.1. <i>Preambul</i>	259
3.4.2. <i>Iáson, ajutat de Medeea, fură lâna de aur</i> (IV, vv. 109-182)	269
3.4.3. <i>Medeea îl ademenește pe fratele ei, Ápsyrthus, iar Iáson îl ucide</i> (IV, vv. 410-480)	275
3.4.4. <i>Iáson și Medeea o vizitează pe vrăjitoarea Circe pentru a fi purificați de crimă</i> (IV, vv. 659-752)	280
3.4.5. <i>Nunta lui Iáson cu Medeea în țara feacilor</i> (IV, vv. 1128-1169)	286
4. <i>GRAECA EXCERPTA</i>	290
5. <i>BIBLIOGRAFIE GENERALĂ</i>	326
6. <i>INDEX GRAECE ETHNOGRAPHICUM ET GEOGRAPHICUM</i>	332

ARGUMENT

Cercetarea de față își propune să ofere publicului un generos studiu aplicat, o monografie antologică critică intitulată simplu *Apollonius Rhodius*. „Argonauticele”, pentru a putea prezenta viața și, mai ales, opera scriitorului alexandrin dintr-o perspectivă nouă, a cititorului mai puțin copleșit și descurajat de clișeele criticii tradiționale, ci mai curând atent la detaliile care suscită adoptarea unei grile de lectură menite să surprindă acel *nespus* al operei apolloniene. Căci este puțin probabil să-l socotim acum pe Apollonius un scriitor stângaci, fie din pricina vârstei imature, fie din cea a dorinței de a nu ieși din tiparele trasate de Callimach, mentorul său, așa cum au făcut-o până acum exegeții săi, mai vechi sau mai noi. În opinia noastră, Apollonius din Rhodos este mai mult decât un militant fervent, înregimentat în armata scriitorilor ce practicau cu obstinație strategia impusă de inventatorii tehnicilor scriiturii alexandrine: el însuși poate fi socotit în rândurile lor un *neóteros* sau *inventor* care reușește să manipuleze magistral tehnicile ironiei fine, dar și să pună într-o lumină cu totul nouă imaginea tiparelor epice și tragice, izbutind, în cele din urmă, să le topească într-o materie pe care el a ales-o a fi în mod neașteptat una *epică*, însă de un tip cu totul neobișnuit, tributară nu doar epicii arhaice și dramaturgiei antice clasice, ci și tehnicilor romanești. Am spune chiar că, așa cum vom vedea din analiza cuprinsă în paginile ce vor urma, Apollonius poate fi considerat un *poietés neóteros neotérōn* așadar un inovator între inovatori. Este poate pentru prima dată când un scriitor alexandrin s-a folosit de un întreg arsenal literar antic de genuri și

specii pentru a demonta, nu fără o fină ironie, neajunsurile acestora. Căci nu atitudinea critică directă era modalitatea eficace, ci, mai curând, ironia mușcătoare, descalificantă.

Dar, pentru a putea demonstra această teză, dar și o alta referitoare la intenția poetului de socializare a personajelor eroice și legendare, precum și a celor mai vechi instituții grecești, am socotit nimerit să oferim nu doar detalii despre viața și opera scriitorului, despre tradiția scrisă ori despre cea legendară care a precedat apariția celebrelor *Argonautice* apolloniene, ori chiar despre compoziția epopeii, ci și o analiză amănunțită asupra parodierii *tóposurilor* epice și tragice. Un alt capitol, poate mai puțin așteptat, însă oricum inedit în contextul mai cuprinzător al exegezei apolloniene, este cel intitulat *Arta discursului în Argonauticele lui Apollonios Rhodius*, care a apărut și s-a dezvoltat în urma unei atente analize a pasajelor dialogate sau a monologurilor rostite de protagoniști. De asemenea, am introdus, pe lângă celelalte capitole mai extinse, un scurt capitol intitulat *Homer și arta comparației apolloniene. Breviar*, din dorința de a pune la dispoziția cititorilor o mostră a ceea ce noi numim capacitatea infinită de inovație a lui Apollonius, care, astfel, nu va rămâne doar un simplu imitator al modelului, ci va reuși să-și depășească inhibitorul prag literar, pe care alții și-au propus măcar să-l poată copia.

La finalul excursului nostru hermeneutic am pus la dispoziție un generos suport de pasaje (*Capitula excerpta*) alese din cuprinsul *Argonauticelor*, atât în limba greacă, utilizând ediția lui G. W. Mooney (*The Argonautica of Apollonius Rhodius*, London-Dublin, 1912), cât și în traducerea românească aparținând lui Ion Acsan (*Argonauticele. Epopeea argonauților*, București, 1976). Pasajele alese poartă un titlu sugestiv care să înlesnească situarea acestora în cadrul mai larg al poveștii. De asemenea, textele sunt

însoțite de o prezentare critică mai amplă și de note explicative care fac referire în special la numele proprii ale personajelor, neamurilor și localităților de multe ori ciudate ori chiar nemaiauzite, pentru ca, astfel, să putem veni și în sprijinul indexului etnografic și geografic în limba greacă (*Index graece ethnographicum et geographicum*) de la sfârșitul monografiei noastre. Ni s-a părut, de asemenea, potrivit să redăm, în notele de subsol, principalele texte în original care mărturisesc despre crâmpieie din viața poetului alexandrin (*Vita I, Vita II, lexiconul Suda*).

În ceea ce privește transcrierea numelor proprii grecești, am luat în considerare atât normele stabilite în paginile introductive ale ediției complete a operei lui Platon (coordonatori: Petru Creția și Constantin Noica, Editura Științifică, București, 1964-1993), cât și pe cele stabilite în introducerea dicționarului *Toponimia mitică europeană* realizat în cadrul proiectului științific *Geomitica* (coordonator: Florica Bechet, consultant: Gabriela Creția; autori: Ioana Costa, Doina Doroftei, Octavian Gordon, Simona Nicolae, Maria-Luiza Oancea, București, Editura Universității din București, 2010, pp. 13-15). Am socotit necesară notația silabelor accentuate cu accent ascuțit, iar nu cu accentul lor originar, doar pentru numele proprii transliterate din limba greacă și doar în cadrul pasajelor exegetice, nu și în traducerea pasajelor din *corpusul Argonauticelor*. Pentru numele proprii intrate deja în uz cu o anumită transcriere și pronunție (e.g. Medeea, Heracle, Aphrodita, Hera, Athena) nu am socotit necesară notația silabei accentuate. De asemenea, am optat pentru transcrierea Apollonius, și nu Apollonios (variantea originală), întrucât uzanța internațională preferă în general pentru numele de persoane formele latinești în *-us* în locul formelor grecești în *-os*.

1. APOLLONIUS RHODIUS. VIAȚA ȘI OPERA

1.1. Biografia și datarea aproximativă a publicării epopiei Argonauticelor

Exegeza de specialitate dispune, în privința biografiei apolloniene, de informații destul de sărace care, în plus, sunt, în mare parte, incomplete, iar uneori chiar eronate și contradictorii. Pe scurt, este vorba despre un număr de patru surse biografice păstrate: două anexe la scoliile *Argonauticelor*, intitulate *Vita I*¹ și

¹ *Vita I*. Απολλώνιος ὁ τῶν Ἀργοναυτικῶν ποιητῆς τὸ μὲν γένος ἦν Ἀλεξανδρεὺς, υἱὸς δὲ Σιλλέως, ὡς δὲ τινες Ἰλλέως, φύλης Πτολεμαΐδος. ἐγένετο δὲ ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, Καλλιμάχου μαθητῆς, τὸ μὲν πρῶτον συνὼν Καλλιμάχῳ τῷ ἰδίῳ διδασκάλῳ: ὁψὲ δὲ ἐπὶ τὸ ποιεῖν ποιήματα ἐτρέπετο. τοῦτον λέγεται ἔτι ἔφηβον ὄντα ἐπιδείξασθαι τὰ Ἀργοναυτικὰ καὶ κατεγνῶσθαι, μὴ φέροντα δὲ τὴν αἰσχύνην τῶν πολιτῶν καὶ τὸ ὄνειδος καὶ τὴν διαβολὴν τῶν ἄλλων ποιητῶν καταλιπεῖν τὴν πατρίδα καὶ μετεληλυθέναι εἰς Ρόδον, κἀκεῖ αὐτὰ ἐπιξέσαι καὶ ὀρθῶσαι καὶ οὕτως ἐπιδείξασθαι καὶ ὑπερευδοκιμῆσαι: διὸ καὶ Ρόδιον ἑαυτὸν ἐν τοῖς ποιήμασιν ἀναγράφει. ἐπαίδευσε δὲ λαμπρῶς ἐν αὐτῇ καὶ τῆς Ροδίων πολιτείας καὶ τιμῆς ἠξιώθη („Apollonius, autorul *Argonauticelor*, era, după neam din Alexandria, fiu al lui Silleu, iar după unii Illeu, din tribul Ptolemaïs. Era discipolul lui Callimach pe vremea Ptolemeilor, iar la început, obișnuia să urmeze cursurile lui Callimach, profesorul său personal; căci târziu s-a apucat să compună poezii. Se spune că acesta și-a recitat în public *Argonauticele*, pe când era încă un efeb și că s-a hotărât ca, pentru că nu suporta umilința din partea cetățenilor, precum și ocara și criticile celorlalți poeți, să părăsească țara și să plece la Rhodos, și că acolo le-a șlefuit, le-a îndreptat, le-a recitat în public și că a căpătat o reputație deosebită; de aceea în poemul său s-a autointitulat rhodianul. A predat aici în chip strălucit și s-a învrednicit de cetatea și de cinstirea rhodienilor”, tr.n.).

*Vita II*², o notă existentă în lexiconul *Suda*³ și o listă a succesiunii bibliotecarilor din Alexandria (*P. Oxy.* 1241), document considerat incomplet și, oricum îndoielnic sub aspectul acurateții datelor.

Se crede că cele două *Vitae* (*Vieți*) pomenite mai sus aveau la obârșie informațiile furnizate de principalii comentatori ai lui

² *Vita II.* Απολλώνιος ὁ ποιητῆς τὸ μὲν γένος ἦν Ἀλεξανδρεὺς, πατρὸς δὲ Σιλλέως, ἤτοι Ἰλλέως, μητρὸς δὲ Ρόδης. οὗτος ἐμαθήτευσε Καλλιμάχῳ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντι γραμματικῶ, καὶ συντάξας ταῦτα τὰ ποιήματα ἐπεδείξατο. σφόδρα δὲ ἀποτυχῶν καὶ ἐρυθριάσας παρεγένετο ἐν τῇ Ρόδῳ κἀκεῖ ἐπολιτεύσατο καὶ σοφιστεῦει ῥητορικοὺς λόγους, ὅθεν αὐτὸν καὶ Ρόδιον ἀποκαλεῖν βούλονται. ἐνταῦθα τοῖνον διάγων καὶ ἐπιξέσας αὐτοῦ τὰ ποιήματα, εἶτα ἐπιδειξάμενος σφόδρα εὐδοκίμησεν, ὡς καὶ τῆς Ροδίων ἀξιωθῆναι πολιτείας καὶ τιμῆς. τινὲς δὲ φασιν ὅτι ἐπανήλθεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ αὐτὶς ἐκεῖσε ἐπιδειξάμενος εἰς ἄκρον εὐδοκίμησεν, ὡς καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ μουσείου ἀξιωθῆναι αὐτὸν καὶ ταφῆναι δὲ σὸν αὐτῶ τῷ Καλλιμάχῳ („Poetul Apollonius era, după neam, din Alexandria, (fiu) al unui tată Sillean sau, de fapt, Illean, și al unei mamei Rhóde. Acesta i-a fost discipol lui Callimach, care era profesor de literatură în Alexandria și, după ce a compus acest poem, l-a recitat în public. Dar, pentru că a fost extrem de nefericit și a roșit (de rușine), a sosit pe neașteptate la Rhodos și acolo a trăit ca cetățean și predă lecții de retorică, motiv pentru care voiesc să-l supranumească și rhodianul. Acolo, de fapt, rămânând el și cizelându-și poemul, recitându-și-l apoi în public, a fost tare prețuit, încât să ajungă vrednic de cetatea și de cinstirea rhodiienilor. Unii spun că s-ar fi întors în Alexandria și că, recitându-l din nou în public acolo pe culme, a fost apreciat, ca să se facă vrednic de bibliotecarii Museionului, iar (trupul) să-i fie înmormântat alături de Callimach însuși”, tr.n.).

³ Απολλώνιος Ἀλεξανδρεὺς, ἐπῶν ποιητῆς, διατριψας ἐν Ρόδῳ υἱὸς Σιλλέως, μαθητῆς Καλλιμάχου, σύγχρονος Ἐρατοσθένους καὶ Τιμάρχου, ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ἐπικληθέντος, καὶ διάδοχος Ἐρατοσθένους γενόμενος ἐν τῇ προστασίᾳ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκης („Apollonius din Alexandria, creator de versuri, care și-a petrecut timpul la Rhodos, ca fiu al lui Sillean, discipolul lui Callimach, contemporan cu Eratosthène și cu Tímarch, pe vremea lui Ptolemaios, supranumit Euergetes, și care a fost urmașul lui Eratosthène la conducerea bibliotecii din Alexandria”, tr.n.).

Apollonius, Theon alexandrinul și Sophókleios, care, deși, în general, concordă asupra multor aspecte biografice, se deosebesc totuși în privința detaliilor divergente, tributare, probabil, unei a treia versiuni.

Potrivit celor două *Vitae*, Apollonius provenea din Alexandria Egiptului și aparținea tribului Ptolemaïs⁴. Tatăl era un anume Silieu sau Illeu, după cele două surse, iar mama se numea Rhodé (cf. *Vita II*); acest din urmă detaliu, care ne este oferit doar de una dintre primele două surse, poate fi pus cu ușurință pe seama genealogiei mitice menite să explice supranumele de rhodianul. Conform aceluiași sursă, Callimach i-ar fi fost lui Apollonius profesor de literatură (*grammaticós*) ori chiar profesorul său personal (*idios didáscalos*), ceea ce i-a determinat pe exegeți să presupună că cel dintâi trebuia să fie cu cel puțin zece ani mai în vârstă decât discipolul său. Prin urmare, dacă Callimach a trăit în perioada cuprinsă aproximativ între anii 310/305-240, Apollonius trebuie să se fi născut în jurul anului 300/295.

Din acest moment cele două surse se diferențiază astfel:

Vita I menționează faptul că Apollonius și-ar fi început relativ târziu cariera literară (*opsé*). Din nefericire, prima recitație publică a poemului *Argonauticelor* în fața publicului alexandrin a ieșit prost, atrăgându-i poetului criticile ironice și răutăcioase ale multor poeți ai vremii. Dezamăgit și descurajat, Apollonius părăsește Alexandria și să se retrage la Rhodos. Aici el izbuteste să-și șlefuiască poemul până la forme ce tindeau către perfecțiune, oferind, astfel, publicului, de data aceasta rhodian, o a doua recitație, încununată, acum, de un succes răsunător. Recunoscător cetății-gazdă, Apollonius își ia supranumele de rhodianul în chiar

⁴ Fapt confirmat și de Strabon, *Geografia*, 14, 2, 13 (655).

titlul epopeii care l-a consacrat. Ajuns în culmea gloriei literare, el deschide la Rhodos o faimoasă școală de retorică. Drept răsplată pentru întreaga sa carieră, cetatea Rhodosului îi acordă titlul de cetățean de onoare. Așa se încheie *Vita I*, care, de altfel, nu menționează vreo intenție a poetului de revenire la Alexandria, ci mai curând lasă să se înțeleagă că ar fi sfârșit la Rhodos.

Vita II schimbă aproape cu totul datele oferite de prima sursă, afirmând că Apollonius își începe cariera literară la vârsta efebiei, așadar de tânăr, vârstă la care și-a recitat pentru prima oară în public *Argonauticele*. De asemenea, cea de-a doua sursă menționează în plus faptul că Apollonius ar fi revenit la Alexandria după succesul literar repurtat la Rhodos. Aici el ar fi susținut o a treia recitație publică, în urma căreia s-ar fi bucurat de aplauze furtunoase. Acest fapt i-a prilejuit obținerea postului de director al Bibliotecii din Alexandria și, ulterior, l-a făcut vrednic de a fi înmormântat alături de mentorul său, Callimach.

Lexiconul *Suda* și *P. Oxy.* 1241 întăresc faptul că Apollonius ar fi fost numit director al Bibliotecii din Alexandria, însă nu cad de acord asupra succesiunii cronologice a bibliotecarilor.

Lexiconul *Suda* propune următoarea succesiune a bibliotecarilor din Alexandria: Eratosthène, Apollonius, Aristophan din Bizanț; papyrusul *Oxy.* 1241 inversează primele două nume, oferind următoarea listă: (Zenodot), Apollonius din Rhodos, Eratosthène, Aristophan din Bizanț, Arístarch, Apollonius Eidográphus, Arístarch, Kýdas. În chip straniu numele lui Arístarch apare de două ori pe această listă. Pe de altă parte, cele două liste îl confirmă pe Apollonius, în prezentarea succesiunii, drept cel de-al doilea bibliotecar al Bibliotecii din Alexandria.

P. Oxy. 1241 aduce o informație suplimentară privitoare la preceptoratul regal al lui Apollonius, fapt deloc surprinzător, câtă vreme și alți bibliotecari din Alexandria se bucuraseră de acest

privilegiu (Zenodot fusese preceptorul fiilor lui Ptolemaíos Sotér, Eratosthéne, fusese preceptorul lui Philopátor, Arístarch, al fiilor lui Philopátor al II-lea etc.)⁵. Dar textul listei prezintă unele neconcordanțe, întrucât îl prezintă pe Apollonius ca fiind preceptorul celui dintâi rege, Ptolemaíos Sotér. S-au propus două lecțiuni diferite la acest pasaj: (1) cea a lui Hunt, care amendează versiunea *prótou* („al celui dintâi”) în *trítou* („al celui de-al treilea”), susținând că ar fi vorba despre cel de-al treilea rege, Ptolemaíos al III-lea Euergetes, născut aproximativ prin 283/281 î.H. și care a domnit între anii 246-221 î.H.; (2) cea a lui J. Martin, care îl corectează pe *prótou* în *pémptou* („al celui de-al cincilea”), referindu-se, așadar, la Ptolemaíos al V-lea Epiphánes, născut în 210 î.H., care, în 196 î.H., avea paisprezece ani (anul morții lui Eratosthéne), vârstă potrivită pentru a-i fi devenit discipol lui Apollonius.

Cele patru surse biografice propun, de fapt, trei sisteme cronologice:

1. 295: nașterea; **275:** prima recitație publică a *Argonauticelor* la Alexandria, urmată de exilarea poetului la Rhodos; **265:** reîntoarcerea poetului la Alexandria, urmată de bibliotecariatul și preceptoratul lui Euergetes; **235/230:** moartea poetului.

2. 300/295: nașterea; **265:** bibliotecariatul și preceptoratul lui Euergetes; **250/240:** prima lectură a *Argonauticelor*, urmată de exilul și moartea poetului la Rhodos.

3. 265: nașterea; **245:** prima recitație publică a *Argonauticelor* la Alexandria, urmată de exilul la Rhodos; **240/235:** revenirea la Alexandria după moartea lui Callimach; **195:** bibliotecariatul și

⁵Cf. *Suda*, s. *Zenódotos*; *P. Oxy.* 1241, I, 14-17; *Anthologia Palatina*, App., I, 119; U. von Wilamowitz-Moellendorff, *Nachrichten königliche Gesellschaft der Wissenschaften, Göttingen*, 1895, pp. 23, 30-31.

preceptoratul lui Epiphánes după moartea lui Eratosthéne; 190: moartea poetului.

Prin urmare, datele prezentate de cele patru surse biografice nu fac decât să adumbrească adevărul istoric fie prin detalii romanești, fie prin informații privitoare la cariera literară imatură a poetului, fără a ține seama de lecturile bogate, de erudiția și de experiența poetului. Pe de altă parte, așa cum susține și Fr. Vian, Apollonius nu putea fi socotit un tânăr adversar al propriului său maestru ale cărui cursuri încă le mai urma⁶. Chiar și supranumele de rhodianul ar putea surprinde, de vreme ce unele versiuni biografice menționează relativ scurta ședere a poetului la Rhodos (aprox. zece ani).

Dacă preceptoratul lui Euergétes nu poate fi posterior anului 265 î.H., este greu de crezut, după majoritatea comentatorilor, că, odată întors la Alexandria, Apollonius ar fi reușit ca, în decurs de aproape zece ani, să preschimbe opinia curții regale și să redobândească prietenia și susținerea lui Callimach, ori să ajungă cu ușurință la un statut privilegiat în cetate.

1.2. Ipoteze privind data aproximativă a publicării Argonauticelor

Ținând cont de toate lacunele și inadverdențele informațiilor disponibile, s-a stabilit ca dată aproximativă a publicării *Argonauticelor* perioada cuprinsă între anii 250–240 î.H. În stabilirea acestei date a contat în primul rând *Imnul către Apollo*, care pare să fi fost alcătuit de Callimach sub domnia lui Euergétes, conform notei la scolia versului 26 (reunirea Kyrenaicăi cu Egiptul

⁶Apollonios de Rhodes, *Argonautiques*, I, texte établi et commenté par Francis Vian et traduit par Émile Delage, Paris, 1974, p. XI.